

7. Загальна психологія : [навчальний посібник] / О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
8. Каменская О. Л. Текст и коммуникация : [учеб. пособие для институтов и факультетов иностр. яз.] / Каменская О. Л. – М. : Высшая школа, 1990. – 152 с.
9. Богин Г. И. Модель личности в ее отношении к разновидностям текстов : дис. ... доктора филол. наук / Гергий Исаевич Богин. – Л., 1984. – С. 25.
10. Мурзин П. Н. Текст и его восприятие / П. Н. Мурзин, А. С. Штерн. – Свердловск–М. : Прогресс, 1990. – 344 с.
11. Выготский Л. С. Психология развития человека / Выготский Л. С. – М. : Изд-во Смысл ; Эксмо, 2005. – 1136 с.
12. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / Леонтьев А. А. – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.
13. Серажим К. С. Текст як комунікативне вираження дискурсу / К. С. Серажим // Вісник Запорізького державного університету. – № 1, 2001. – С. 17–25.
14. Васильев С. А. Синтез смысла при создании и понимании текста / Васильев С. А. – К. : Наукова думка, 1988. – 240 с.

Стаття надійшла до редакції 10 грудня 2012 року

УДК 372.881.1+81'42

Тетяна Швець, Наталія Швець
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

ДОМАШНЄ ЧИТАННЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАД ТЕКСТОМ

Стаття присвячена дослідженню проблеми використання художніх творів як засобу формування стійких навичок читання, говоріння і письма у процесі оволодіння іноземними мовами. Зокрема, зроблено спробу виявити

специфіку роботи над текстом у межах занять з домашнього читання. Було встановлено, що заняття з домашнього читання сприяють формуванню навичок поглибленого розуміння і критичної оцінки прочитаного матеріалу.

Ключові слова: текст, художній твір, домашнє читання, етап роботи над текстом, етап навчання.

Статья посвящена исследованию проблемы использования художественных произведений как средства формирования стойких навыков чтения, говорения и письма в процессе овладения иностранными языками. В частности, сделано попытку выявить специфику работы над текстом в рамках занятий по домашнему чтению. Было установлено, что занятия домашнего чтения способствуют формированию навыков углублённого понимания и критической оценки прочитанного материала.

Ключевые слова: текст, художественное произведение, домашнее чтение, этап работы над текстом, этап обучения.

The article analyzes the problem of using works of fiction as means of formation of steady reading, speaking and writing skills in the process of mastering foreign languages. In particular, the attempt to reveal the peculiarity of text work at the home reading lessons has been made. It was determined that the home reading lessons stimulate the formation of deep understanding skills and the critical evaluation of the read material.

Key words: text, a work of fiction, home reading, a stage of text work, a stage of education.

Розвиток України на сучасному етапі, її входження до європейської освітньої системи ставить перед вітчизняною освітою принципово нові вимоги. Сучасний фахівець з іноземних мов повинен уміти працювати з джерелами інформації, вирішувати різноманітні проблеми, продукувати інформаційні повідомлення різних жанрів. Важливим у цьому плані є формування у майбутнього спеціаліста умінь самостійної роботи над текстом, оскільки текст, за визначенням М. А. К. Хеллідея, є мовою в дії [7, с. 142].

Текст, як форма діяльності мовця, має множинність ракурсів розгляду і вивчається у рамках таких напрямів, як лінгвістика тексту, когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, теорія тексту, методика навчання іноземних мов. Однією з основних проблем методики навчання іноземних мов є відбір текстів для читання. Це

питання є особливо актуальним, коли йдеться про вибір текстів для організації домашнього читання, оскільки саме у рамках домашнього читання процес формування умінь роботи з текстом відбувається найбільш ефективно.

Текст як основа занять з домашнього читання постійно перебуває у колі інтересів вітчизняних та зарубіжних науковців. Проблема використання художніх текстів для організації занять з домашнього читання виступає предметом наукових пошуків О. Бігич, Ж. Тищенко, С. Фоломкіної, Н. Селіванової, В. Фадєєва та інших дослідників.

Метою статті є виявлення специфіки роботи над художнім текстом у межах занять з домашнього читання.

У процесі навчання іноземної мови домашнє читання посідає одне з провідних місць і виступає необхідною умовою і засобом оволодіння мовою. Головне призначення домашнього читання – отримання інформації з іншомовних текстів. Вибір художніх текстів як основи для організації занять з домашнього читання не випадковий. Деякі методисти вважають неефективним використання науково-популярної літератури для поглибленого читання, оскільки воно вимагає наявності певного рівня фахових знань, сформованості інтересу до теми викладу, в той час як інформація, що міститься у художніх творах, не потребує спеціальної підготовки читача до її сприйняття [2].

Мова художніх творів, відповідаючи, нормам сучасної літературної мови, є незамінним зразком при оволодінні іноземною мовою, і роль цього зразка особливо велика, оскільки мова вивчається поза межами мовного середовища. Книга надає можливість спостерігати за функціонуванням мови в мовленні автора та його героїв, стежити за способами викладу думки іноземною мовою і безпосередньо сприймати смисл прочитаного.

Будучи незамінним і невичерпним джерелом різноманітної екстралінгвістичної інформації, літературний твір розширює загальний світогляд студентів і створює природну основу для розвитку їхнього мислення. Торкаючись найбільш цікавих та актуальних проблем сучасності, висвітлюючи історичні події, будучи багатим сюжетними асоціаціями, літературний твір

вимагає як виконання розумових операцій, так і участі у процесі спілкування, і саме тому є основою для розвитку вмінь і навичок усного мовлення.

Вибір книг для домашнього читання має дуже велике значення і зумовлює у значній мірі ефективність даного аспекту діяльності студентів. При виборі книг повинні братися до уваги певні вимоги. Так, книги повинні містити матеріал, що дає можливість органічно поєднати у навчальному процесі освіти і виховання студентів, щоб читання та обговорення книги сприяло морально-етичному вихованню студентської молоді та робило прямий вплив на формування у неї демократичного світогляду, правильних ідейно-естетичних позицій і високого художнього смаку.

Твори, обрані для читання, повинні бути написані літературною мовою, адже вони використовуються у якості зразка при вивченні іноземної мови. Саме тому слід якнайповніше використовувати художні твори зарубіжних авторів, які відображають мовне багатство народу-носія мови. Це повинні бути твори, які сприятимуть ознайомленню студентів зі словниковим складом мови, різними функціональними стилями мовлення й існуючими у мові засобами виразності, за допомогою яких вони б навчилися викладати власні думки іноземною мовою.

Літературні твори повинні бути доступні як за мовою, так і за змістом, з чого випливає, що вони повинні читатися у певній послідовності – від менш до більш важких, відповідно до етапу навчання. Доступність книги визначається рядом показників як об'єктивного, так і суб'єктивного порядку.

До об'єктивних показників відносяться особливості самого тексту: доказовість і смислова закінченість думки; глибина і складність світорозуміння і світовідчуття художника; притаманна йому індивідуальна манера сприйняття світу та оформлення своїх вражень у художні образи; своєрідність композиційної побудови та засобів типізації й індивідуалізації образів; мовна стандартність або оригінальність та самобутність мови.

Суб'єктивними показниками є: ступінь володіння іноземною мовою, тобто відсоток незрозумілих слів, виразів і граматичних

конструкцій та наявність специфічних для українського читача труднощів, що гальмують розуміння тексту; знання реалій і знайомство з естетичними та філософськими поглядами автора, характерними рисами епохи; наявність досвіду розуміння, тобто вміння відгадувати недовомлене, продовжити думку письменника, утримати в пам'яті повідомлену раніше інформацію.

Книги для домашнього читання повинні бути цікаві студентам, відповідати їх віковим особливостям, бути актуальними, мати напружений розвиток сюжету і бути багатими на зображувані у них події. Обрані для читання книги повинні розширити світогляд студента, доповнюючи його знання з історії, літератури і країнознавства, отримані ним під час лекційних курсів, знайомлячи його через бачення автора і за допомогою створених автором художніх образів з різними соціальними явищами епохи, національними історико-культурними традиціями народу країни, мова якого вивчається, побутом і символікою поведінки цього народу. Форма повідомлення знань через вивчення художніх творів впливає не тільки на розум, але й на почуття студента і формує його дух, привчаючи його до критичного осмислення і тлумачення фактів і відомостей, що повідомляються книгою, до самостійної оцінки змісту твору.

У зв'язку з вищезазначеним, для домашнього читання частіше слід обирати книги, в яких описуються сучасні студентам події. Тому при появі нових книг (за умови їх відповідності меті навчального процесу) слід оперативно замінювати застарілі книги новими і більш актуальними. Частота використання того чи іншого критерію при виборі книг для занять з домашнього читання повинна бути різною у залежності від етапу навчання. Так, вимога художньої цінності книги може не враховуватися на початковому етапі навчання, оскільки вирішальним моментом тут є можливість безпосереднього розуміння книги, що читається.

Цьому, однак, слід надавати все більшого значення при виборі книг для просунутого етапу навчання. Вимога мовної та змістовної доступності книги від курсу до курсу втрачає свою актуальність, оскільки вже до кінця третього курсу студент практично може читати книги будь-яких труднощів (окрім книг

вузькоспеціального характеру). Тому, починаючи з четвертого курсу, такі моменти, як наявність мовних труднощів можуть не братися до уваги.

У залежності від етапу навчання здійснюється і сам процес читання і розуміння іншомовного тексту. Так, на початковому етапі навчання розуміння тексту відбувається, головним чином, шляхом так званого «розшифрування», коли зміст визначається за допомогою опори на вивчені граматичні правила і на довідкову літературу, в основному на словники. Такий вид читання змінюється, у міру оволодіння мовою, частковим «розшифруванням», за якого більша або менша частина матеріалу розуміється безпосередньо, а інша розшифровується.

За умови вищого ступеня володіння мовою розуміння відбувається миттєво, на основі набутого досвіду. На відміну від читання-розшифрування таке читання у методичній літературі прийнято називати читанням з безпосереднім розумінням. Слід зауважити, що у більшості мовних вузів знання студентів першого курсу дають можливість розпочинати читання відразу з частковим розшифруванням, минаючи першу стадію навчання читання. Зусилля викладачів також спрямовані на те, щоб звести «розшифрування» до мінімуму. Досягається це шляхом виконання попередніх вправ, ключових слів, іноді навіть анотування. Змінюється також характер усних висловлювань студентів за прочитаним.

Якщо на початковому етапі навчання висловлювання, як правило, неоригінальні ні за формою, ні за змістом, тобто заздалегідь підготовлені (переказ прочитаного близько до тексту, зачування уривка напам'ять), то на просунутих етапах навчання висловлювання стають непідготовленими (оригінальними) як за формою, так і за змістом (вільна бесіда, коментування прочитаного, дискусія тощо).

Таким чином, поступово зростає відсоток творчої мовленнєвої діяльності студента. Від етапу до етапу змінюється також співвідношення між навчанням студента розуміння іншомовних текстів і навчанням його усним висловлюванням. На початковому етапі навчання студент стикається при читанні

літератури іноземною мовою не тільки з великою кількістю нової для нього лексики, а й з численними структурно-граматичними труднощами. Тому на цьому етапі навчання слід приділяти багато уваги навчанню читання як виду мовленнєвої діяльності.

На просунутому етапі навчання, коли структурно-граматичні труднощі при розумінні, як правило, вже подолані, коли, завдяки інтенсивному читанню літератури, студенти вже навчилися розпізнавати конструктивні засоби іноземної мови і коли їм вже знайома більша частина лексичного складу мови, навчання читання вже не є необхідністю. Отже, на просунутому етапі навчання основна увага, має бути приділена розвитку навичок усного мовлення.

На цьому етапі навчання підвищується також роль самостійної роботи студента над книгою. На цей час він вже швидко схоплює зміст тексту, вміє долати мовні труднощі, що зустрічаються у ході читання, робити нотатки з прочитаного, передавати зміст прочитаного (докладно або у стислій формі), коментувати його і формулювати основні думки уривка і всього твору іноземною мовою. У зв'язку з розвитком умінь і навичок читання іншомовних текстів і вмінням реалізувати отриману інформацію у ході говоріння, зі зростанням темпу читання і кількості сторінок для читання на тиждень, керівництво з боку викладача перестає бути такою необхідністю, як на молодших курсах, і центр ваги може бути перенесений на самостійну роботу студентів.

Словниковий матеріал, який містить література для домашнього читання, відбирається відповідно до вимог чинної програми на основі розроблених методистами загальних принципів відбору словникового матеріалу. Відібраний на такій основі словниковий матеріал оформляється у вигляді так званих «розробок» за окремими книгами. При укладанні таких розробок рекомендується брати до уваги як функціональну неоднорідність мовного матеріалу, який міститься у книзі, що читається, так і дидактичні принципи повторюваності матеріалу та врахування мовних труднощів. Доцільно давати словниковий матеріал у розробці окремо – як матеріал для репродуктивного і для

рецептивного засвоєння – і включати туди окрім нового і частково знайомого матеріалу (нові значення і нове вживання лексичних одиниць, засвоєних вже в іншому значенні, іншому вживанні або іншій сполучуваності) також вже знайомий лексичний матеріал, необхідність багаторазового повторення якого пов'язана з наявністю у ньому спеціальних мовних труднощів, які виникають при говорінні або при розумінні.

Словниковий матеріал, що використовується у репродуктивному плані, повинен бути достатнім не тільки для викладу змісту книги, що читається, а й для забезпечення комунікації у найбільш типових життєвих ситуаціях спілкування, тобто він повинен бути відібраний відповідно до тематичного принципу у вузькому і широкому смислі слова. Розробка повинна містити характерний для кожної конкретної ситуації спілкування словник, типові для цієї ситуації розмовні кліше та граматичні моделі. При відборі словника, призначеного для його рецептивного засвоєння, слід у першу чергу брати до уваги його цінність для розуміння змісту написаного.

У лексичному матеріалі можуть бути виділені два основних шари: слова, важкі для розуміння у лінгвістичному плані у силу своєї мовної специфіки, і словниковий матеріал, важкий для розуміння в екстралінгвістичному плані внаслідок незнання студентами того фактичного матеріалу, який за ним стоїть, але добре відомий носіям мови, що вивчається.

На початковому етапі навчання лексичний матеріал обраної книги повинен бути зведений до необхідного мінімуму, що досягається шляхом виключення всіх слів і виразів, які не є необхідними у першу чергу для досягнення поставленої мети навчання. До розробки не включаються ті слова, які цінні у комунікативному плані, але не відносяться до теми, яка вивчається за підручником, фразеологічні вирази, еквівалентні за своєю функцією слову, синоніми тощо. Виключається також весь так званий «потенційний фонд», тобто все те, що може бути зрозуміле без спеціального вивчення: знайома з попереднього мовленнєвого досвіду лексика, інтернаціональні слова, що збігаються за значенням, звуковою та графічною формою з їх аналогами у рідній

мові, похідні слова, значення яких легко може бути зрозуміле завдяки знанню кореневого слова та правил словотвору, складні слова, значення яких виводяться зі складових їх компонентів, а також фразеологічні вирази з простою семантикою тощо. Багатозначні слова доцільно включати у розробку лише в їх основних або необхідних для висвітлення потрібної тематики значеннях.

Поповнення словникового запасу студента відбувається від етапу до етапу у вигляді концентричних кіл, до яких включаються нові слова і вирази при постійному залученні лексики, відомої з попереднього етапу. На різних етапах навчання повинні застосуватися різні критерії її відбору. Наприклад, такий критерій відбору, як здатність слова виконувати службову оформлювальну або уточнюючу функцію, може не враховуватися при відборі словника для засвоєння на старших курсах, оскільки більшість цих слів входить до словникового мінімуму молодших курсів.

І, навпаки, від курсу до курсу має бути все ширше представлений синонімічний принцип відбору. У міру оволодіння іноземною мовою повинен також підвищуватися відсоток ознайомлення студентів з рядами еквівалентів словам рідної мови, з тим, щоб на старших курсах ці ряди були представлені з необхідною для здійснення комунікації повнотою. Окрім того, на просунутому етапі навчання все більшої актуальності повинен набувати такий критерій відбору, як наявність семантичних і структурних розбіжностей між співвідносними лексичними одиницями мов, що контактують. Так, якщо на початковому етапі навчання у першу чергу беруться до уваги значення і структури, які збігаються з співвідносними словами і моделями у рідній мові, то в подальшому наголос при відборі лексики повинен робитися на семантичних та структурних розбіжностях.

Отже, можна зробити висновок, що розширювати словниковий запас студентів від етапу до етапу навчання доцільно не лише за рахунок введення нових лексичних одиниць, а й за рахунок включення до нього невідомих студентам значень або лексико-семантичних варіантів вже знайомих слів, збільшення синонімічних й антонімічних рядів, розширення рядів еквівалентів

словом рідної мови, додавання похідних і складних слів до гнізд однокореневої лексики, поповнення словника фразеологічними зрощення і фразеологічними єдностями тощо. Поповнення словника від етапу до етапу йде за двома напрямками – як вшир, так і вглиб. При цьому слід зазначити, що для початкового етапу навчання більш характерне розширення словникового запасу, а для просунутих етапів – його поглиблення.

Важливим є також питання про розробку системи вправ для засвоєння навчального матеріалу. Заняття з домашнього читання на всіх курсах складаються, як правило, з трьох етапів: підготовчого, основного, завершального. Метою першого етапу роботи над книгою є повідомлення студенту попередньої інформації про книгу: про письменника, час і епоху, в які відбуваються описувані події, про основну думку книги, щоб викликати інтерес до книги, допомогти швидше зорієнтуватися в її змісті, спрямувати увагу на ті місця книги, які несуть у собі її смисл і зняти труднощі, які можуть виникнути при читанні, викликані головним чином незнанням фактів лінгвокраїнознавчого характеру, оскільки робота з подолання мовних труднощів ведеться при обговоренні кожного окремого уривка книги.

Студент отримує установку, тобто готовність сприймати новий зміст таким чином, який безпосередньо залежить від попередньо отриманої інформації. На цьому етапі застосовуються такі види роботи, як вступна бесіда викладача, короткі повідомлення студентів інформативного характеру за заданими раніше темами, запитання викладача до студентів та студентів один до одного з метою уточнення отриманих відомостей і перевірки правильності розуміння отриманої інформації. Відсоток невідповідного мовлення тут досить невеликий внаслідок самої специфіки цих занять, але він може бути збільшений, якщо розширити коло обговорюваних питань. Можна запропонувати студентам, наприклад, дати оцінку певному явищу, висловити свою думку з якогось питання, дати додатковий ілюстративний матеріал, провести аналогію зі знайомими йому книгами тощо.

При обговоренні творчості письменника можна запитати студентів, які загальні риси притаманні його творам і що відрізняє його твори від творів інших письменників.

Другий етап роботи над книгою складається з обговорення чергового уривка книги і вправ, спрямованих на закріплення мовного матеріалу, який зустрівся у ньому. Тут можуть бути рекомендовані два варіанти проведення занять: обговорення половини тижневої норми читання і виконання лексичних вправ або обговорення тижневої норми читання на одному аудиторному занятті і лексичні вправи на іншому.

На цьому етапі використовуються такі види роботи, які забезпечують як контроль, так і навчання розумінню і говорінню. Студентам пропонується сформулювати основну думку уривка або його частин, визначити хід думок автора, виділити моменти, які мають смислове навантаження, дати заголовки до окремих частин уривка або скласти план до прочитаного у вигляді запитань чи тез. Проводиться також перевірка розуміння правильності важких у мовному відношенні місць уривка. Зміст прочитаного переказується студентами детально або у стислій формі, за планом, який містить ключові слова, або без нього, залежно від того, яке завдання поставлене викладачем. Студенти висловлюють також свою думку з приводу характеру дійових осіб, дають оцінку їх вчинків і коментують окремі події. Паралельно з обговоренням змісту уривка проводиться робота з уведення і закріплення словникового матеріалу.

Специфіка останнього, завершального або оглядового етапу полягає у тому, що увага студента акцентується вже в основному на змісті висловлювання, а спосіб вираження висловлювання відходить на другий план. Мовленнєве спілкування стає максимально наближеним до природнього. Висловлювання студентів мають більш творчий характер. Якщо на початку роботи над книгою їхні висловлювання мали головним чином інформативний характер, на основному етапі – інформаційно-описовий з окремими елементами суб'єктивної оцінки, то тепер елемент суб'єктивної оцінки стає домінуючим у висловлюваннях студентів. Ними наводяться приклади з метою обґрунтування

власної думки, підбираються факти для їх зіставлення з іншими і їх узагальнення, висловлюються судження. Змінюється також і сам характер обговорення книги. Так, якщо спочатку мова йшла про окремі вчинки героїв і мотивацію цих вчинків і хід подій викладався студентами у хронологічній послідовності або у міру його висвітлення у книзі, тобто обговорення носило більш конкретний і детальний характер, то зараз воно стає більш узагальнюючим.

Основна увага приділяється вузловим питанням змісту та систематизації окремих думок та ідей твору за основними проблемами (характеристика дійових осіб, типовість або нетиповість їх зображення, зв'язок твору з дійсністю, зі світоглядом художника, актуальність твору у наші дні, особливості композиції, сюжету, мови тощо). Основними формами роботи тут відповідно є повідомлення студентів з окремих тем, що мають узагальнюючий характер, запитання викладача студентам і студентів один до одного, дискусія.

Виконуючи перелічені вище види робіт, студент повинен не тільки використовувати раніше вивчені у ході мовленнєвої діяльності мовні засоби, а й мобілізувати наявний у книзі, новий для нього мовний матеріал. Для засвоєння цього нового матеріалу частина навчального часу (більша або менша – у залежності від етапу навчання і складності матеріалу) відводиться на виконання лексичних вправ, яким можуть передувати обговорення відповідних епізодів книги, включатися у саме обговорення (наприклад, у вигляді завдання використовувати у ході відповіді ключові слова) або слідувати за обговоренням при повторенні матеріалу і контролі його засвоєння. При складанні вправ прийнято враховувати вид мовленнєвої діяльності (читання чи усне мовлення) і мовний матеріал, функціонуючий у кожному з цих видів. Однак, оскільки читання й усне мовлення функціонально взаємопов'язані, читання служить джерелом інформації для усного мовлення, а володіння усним мовленням забезпечує розуміння тексту, то при укладанні вправ буває важко провести чітку межу між вправами, спрямованими на розуміння тексту, і вправами у говорінні. З огляду на цю взаємодію видів

мовленнєвої діяльності, можна говорити лише про вправи, спрямовані переважно на розуміння тексту, і про вправи, спрямовані переважно на розвиток навичок говоріння.

Переважно на поглиблене розуміння тексту зорієнтовані наступні види вправ:

а) вправи, завданням яких є полегшення розуміння важких у мовному відношенні місць книги: аналіз речень зі складною граматичною структурою, семантизація важких слів і словосполучень, визначення значень незнайомих слів за їх словотворчими елементами і контекстом, переклад, пояснення значень безеквівалентної лексики;

б) вправи, завданням яких є полегшення сприйняття студентом екстралінгвістичної інформації: пояснення значення реалій, підшукування назв до окремих розділів або композиційних єдностей, обґрунтування авторської назви розділів або всієї книги, запитання та відповіді за змістом книги, мотивація поведінки героїв та їх характеристика.

Переважно на розвиток розмовних навичок спрямовані такі види вправ, як спостереження прикладу-контексту, відтворення заданих лексичних одиниць у заданому контексті, диференційовані вправи, підстановчі вправи, складання сполучень із заданим словом, вживання матеріалу у заданій ситуації, вживання побіжно згаданого матеріалу у заданій ситуації, наведення прикладів на задані слова, складання ситуацій, оповідань, діалогів за ключовими словами, переказ, що вимагає насичення фабули заданими лексичними одиницями, запитання (але вже не з метою контролю розуміння, як у першому випадку, а для реалізації висловлювання з певної теми), бесіда, дискусія тощо. Обидві ці групи вправ можуть бути за своїм характером як мовними, так і мовленнєвими вправами, які у більшій чи меншій мірі відтворюють природну мовленнєву комунікацію, у ході якої використовуються всі відомі студенту мовні засоби.

Специфіка етапу навчання повинна виявлятися головним чином у мовному наповненні вправ, тобто у ступені труднощів лексичного матеріалу і в ступені складності граматичних структур. На початковому етапі навчання, коли необхідно поступово і

у певній послідовності оволодіти окремими елементами мови і виникає необхідність у виконанні окремих дій з окремими мовними одиницями, особливо велику роль відіграють мовні вправи. Зважаючи на відсутність у студентів навичок й умінь вільного користування іноземною мовою на початковому етапі, великою є також відсоток підготовленого мовлення, вправи є менш творчими і повинні через певні проміжки часу повторюватися (в інших варіантах).

На другому етапі навчання, коли відбувається синтез окремих засвоєних навичок, збільшується роль мовленнєвого етапу, вправи стають творчими. Проте мовні вправи продовжують займати чільне місце у системі вправ оскільки і тут триває засвоєння нових елементів мовлення.

На завершальному етапі навчання, коли навчальні операції все більше наближаються до природного акту мовлення, центр ваги переноситься на мовленнєві вправи. У зв'язку з накопиченням достатнього досвіду користування іноземною мовою, оволодіння окремими елементами мови відбувається вже інакше, ніж на початковому етапі, тому змінюється не тільки відсоток мовних вправ, а й їх характер: вони стають творчими і комунікативними і проводяться переважно на рівні не нижче висловлювання.

Отже, матеріал, що опрацьовується на заняттях з домашнього читання, забезпечує формування у студентів навичок точного і глибокого розуміння іншомовного тексту, охоплення змісту й утримання в пам'яті інформації значного обсягу, умінь критично оцінювати прочитане. Домашнє читання забезпечує також активізацію відібраного словникового матеріалу, формує умінь передавати зміст прочитаного (докладно або у стислій формі) і вести бесіду як за змістом книги, так і за передбаченими програмою темами.

Як специфічна форма організації роботи над художнім текстом домашнє читання забезпечує стійке формування навичок різних видів мовленнєвої діяльності, тобто слугує засобом навчання читання, говоріння і письма, а також сприяє вирішенню у процесі навчання іноземних мов завдань, що потребують

спеціального навчального і змістового контексту.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні можливості використання науково-популярної літератури для занять з домашнього читання на мовних факультетах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б. Навчання домашнього читання іноземною мовою у середніх навчальних закладах / Бігич О. Б., Тищенко Ж. О. // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 51–53.
2. Воропаева Н. Ф. Отбор и организация текстов для чтения : (англ. яз., неяз. вуз) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения» / Н. Ф. Воропаева. – М., 1992. – 22 с.
3. Селиванова Н. А. Домашнее чтение – важный компонент содержания обучения иностранным языкам в средней школе / Н. А. Селиванова // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 4. – С. 21–26.
4. Селиванова Н. А. Литературно-страноведческий подход к отбору текстов для домашнего чтения / Н. А. Селиванова // ИЯШ. – 2008. – № 1 – С. 61–64.
5. Фадеев В. М. Домашнее чтение в старших классах, его организация и приёмы контроля / В. М. Фадеев // Иностранные языки в школе. – 1979. – № 6. – С. 29–30.
6. Фоломкина С. К. Некоторые вопросы обучения чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина // Методика и психология обучения иностранным языкам: хрестоматия / сост. Леонтьев А. А. – М. 253–260.
7. Хэллидей М. А. К. Место «функциональной перспективы предложения» в системе лингвистического описания / М. А. К. Хэллидей // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. Лингвистика текста. – М. : Прогресс, 1978. – С. 138–148.

Стаття надійшла до редакції 25 січня 2013 року